СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 190. Джерзі Сіті, Н. Дж., четвер, 17-го серпня 1939. No. 190. Jersey City, N. J., Thursday, August 17, 1939. VOL. XLVII

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

УРЯД ПЕРЕБИРАЄ ЕЛЄКТРОВНІ СТЕЙТУ ТЕНЕСІ

ВАШИНҐТОН. — Згідно з дозволом конґресу, федеральний уряд перебрав через своє бюро, зване Тенесі Велі Оторіті, величезні маєтки підприємств для виробу електрики в стейті Тенесі. Заплатив за це 79 міліонів долярів.

Відповідну згоду підписано в Ню Йорку, а врочисте перенесення власности відбулось у Вашинґтоні.

Трансакція була завершенням довгої акції, проти котрої виступали великі підприємства на тій основі, що федеральний уряд не повинен вмішуватися в ділянку, що, мовляв, повинна належати до приватного бизнесу.

БУРЯ ПРОТЕСТІВ ПРОТИ ПЛЯНІВ ПЕРЕСУНЕННЯ ДНЯ ПОДЯКИ.

ВАШИНҐТОН. — Проти проєкту президента Рузвелта перенести дату Дня Подяки з 30 листопаду на день 23. листопаду піднялася справжня буря протестів. По всьому краю протестують урядники, орґанізації й приватні люди.

Деякі ґубернатори пішли так далеко, що заявили, що вони встановлять дату Дня Подяки за старою традицією. Отже в деяких стейтах мали би святкувати два дні Подяки.

Одні купці й купецькі орґанізації виступають за зміну.

Сенатор Бриджес, републиканець з Ню Гемпширу, сказав про плян Рузвелта саркастично: „Чому б не скасувати зими?"

ВИСТАВОВА КОРПОРАЦІЯ В НЮ ЙОРКУ В ГРОШЕВИХ КЛОПОТАХ.

НЮ ЙОРК. — Корпорація Світової Вистави в Ню Йорку призналася публично, що вона знаходиться в фінансових трудноцах. Має вона близько 6 міліонів долярів довгу, а на покриття цього довгу має лише 1 і чверть міліона долярів. Вона віднеслася з просьбою до своїх вірителів відложити дату сповнення зобовязань, надіючися, видно, що бизнес покращає, та старається за нову банкову позичку в сумі три четвертини міліона долярів.

Корпорація не криється з тим, що в її бизнесі не дописала головно публика.

ВЗИВАЮТЬ РОБІТНИКІВ ДО БОРОТЬБИ ПРОТИ РЕАКЦІЇ.

НЮ ЙОРК. — У готелі Комодор відкрито річну конвенцію стейтової Федерації Праці. В конвенції беруть участь 831 делеґат, що представляють коло міліона членів підлеглих юнії.

Ріжні урядовці стейту й міста, що промовляли на відкритті конвенції, та урядовці федерації Праці остерігали конвенцію перед наступом американської реакції та закликали до боротьби проти неї.

ФРАНЦІЯ ПЕРЕПРОШУЄ АМЕРИКУ ЗА НАДУЖИВАННЯ ДИПЛЬОМАТИЧНОЇ ТАЙНИ.

ВАШИНҐТОН. — Французький амбасадор вислав департаментові стейту лист з офіціяльним висказом жалю французького уряду, що його дипльоматичної почтової торби вжито до перевозу до Америки французьких фільм.

Амбасадор запевняє американський уряд, що висліди розсліду будуть передані до Парижу для покарання винуватих, одначе він запевняє теж американський уряд, що, на його думку, французькі урядники допустилися лише недбалства при перегляді почтових торб, а не були вмішані в заговір пачкувати товари до Америки без митного перегляду й оплати.

КОМІТЕТ ДАЕСА ПОЧИНАЄ НАНОВО ПЕРЕСЛУХАННЯ.

ВАШИНҐТОН. — Комітет палати послів, що розслідує так звані неамериканські акції, почав у середу наново свої переслухання, які були перервані на кілька місяців через недугу його предсідника, конґресмена Даеса.

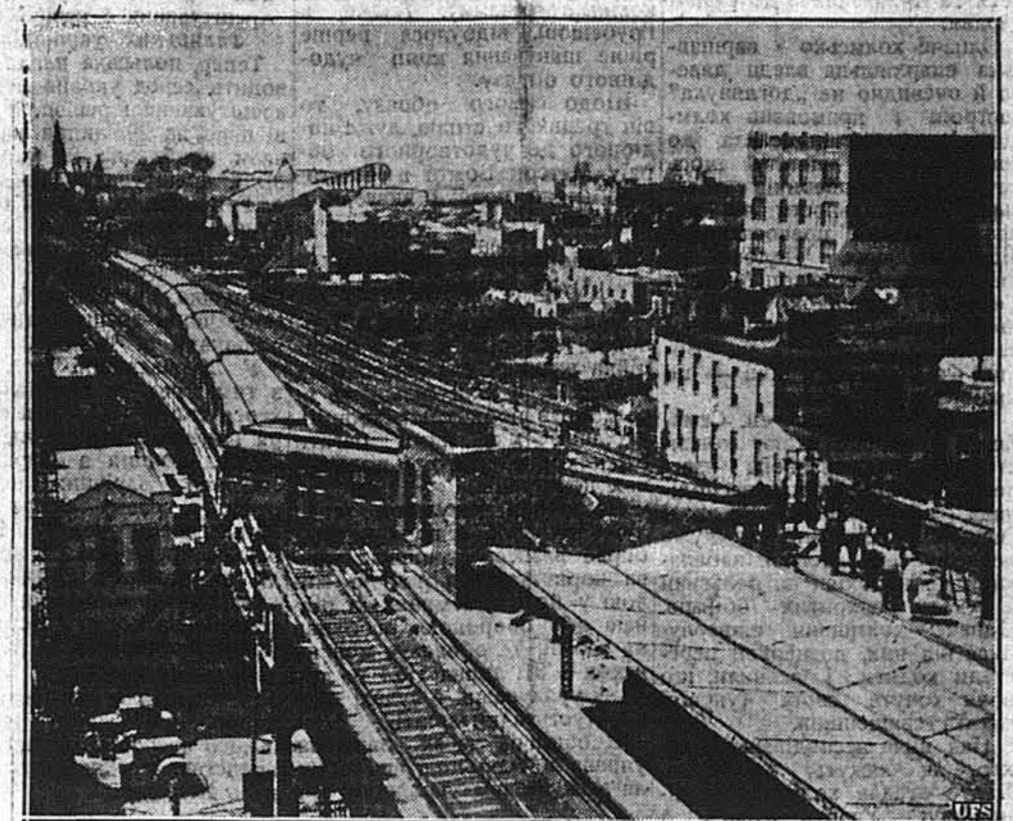
Члени комітету не хочуть подати свідків, що їх покличеться в цьому слідстві, але заповідають, що переслухання будуть звернені не лише проти комуністів, фашистів і націстів, але й проти чужинецької пропаґанди в користь ріжних европейських країв, що могли би бути вмішані в нову світову війну.

Конґресмен Томас, член цього комітету, каже, що федеральний уряд ставить діяльності комітету ріжні перешкоди. Мовляв, деякі члени комітету були навіть за перервання діяльности комітету.

ЩЕ ОДИН КАНДИДАТ У ПРЕЗИДЕНТИ.

ЛИВИНҐСТОН (Монтана). — Конґресмен О'Брайен з Монтани заповів, що президент Рузвелт не виставить своєї кандидатури втретє, хіба що буде грозити війна, і радив Демократичній Партії йменувати кандидатом сенатора Бертона Ґвілера.

Сенатор Ґвілер належить до Демократичної Партії, але виступав проти ріжних точок програми президента Рузвелта.

КАТАСТРОФА НА ЗАЛІЗНИЦІ.

Двацять двоє людей було ранених на одній стації в Коні Айленді, як через зле наставлену зворотницю поїзд підземної залізниці (що там іде над землею) вискочив з рейок. Передній віз поїзду був придушений між електровнею й дальшими возами. У цей спосіб цей віз не дав дальшим возам упасти з надземної будови на вулицю; якби це було сталося, випадок коштував би був життя багатьох людей.

ЗБІРКА НА ФОНД ВОЄННИХ ВДІВ І СИРІТ.

Понад 300 воєнних вдів, сиріт та батьків по поляглих пригадується оцим нашому громадянству. Раз у році Т-во „Український Фонд Воєнних Вдів і Сиріт" у Львові, Потоцького 48, що на підмоги, лікування й виховування потребує 20,000 зл. річно, переводить збірку між громадянством. Бо це едине джерело, звідкіль Т-во черпає засоби на свої високогромадські по- треби.

БУЛО БИ ПРИЙШЛО ДО ЗАТРОЄННЯ РІКИ.

У пристані над Ред Ривер, біля Александер Евеню, у Вінніпеґу, привезено на тягаровім автомобілі кілька металевих барилок із сильною трутиною, яка називається саєнайт. Нещастя хотіло, що плятформа заломалась і задні колеса тягарового авта знайшлися в воді, а барилки в трутиною скотилися до ріки. Колиб ця трутина була висипалася в ріку, то на довший час булаб затроєна вся вода ріки Ред Ривер з Вінніпеґу аж до озера і всі риби в ріці булиб вигинули, а худоба, що пє з ріки, також згинулаб. На щастя, нурець з містечка Селкирк, Ман., видобув барилки з трутиною і в той спосіб відвернув нещастя.

Згадана трутина була призначена до копалень на півночи у Бессет і Сас Антоніо. При помочі тої трутини відділюють золото від інших металів.

НАЙСТАРШИЙ У СВІТІ ПАРОПЛАВ.

Найстаршим у світі пароплавом, що є ще в ужитку, є корабель „Мелярен", збудований у Норкепінґ, у Швеції, в 1848 році. Цей корабель курсує далі на озері Мелярен. Його вже кілька разів відновляли та перебляли, в останньому часі він дістав нові машини. Не вважаючи на своїх 91 літ, „Мелярен" добре справується та тішиться заслуженою популярністю серед подорожніх.

ХЛІБОРОБСЬКІ ПАЛАТИ У СТАНИСЛАВОВІ Й ТЕРНОПОЛІ.

На засіданні ради міністрів у Варшаві між іншими законопроектами ухвалено розпорядок про те, щоб створити хліборобські палати у Станиславові й Тернополі. У тому розпорядку визначено відразу обсяг діяльности тих обох палат.

ПРОПАЛИ, ЯК КАМІНЬ У ВОДІ.

Купець дробу в Торонті, Мориц Ґершон, виїхав зо своїм помічником, Мирей Бейкором, на купівлю дробу в околиці Оквил, і пропали обидва, немовби під землю пішли. По тижневі родина пропалих повідомила власті, але поліції вдалось лише знайти їх опущеного ґрока.

Ґершон мав при собі сто долярів.

2,800 ГРОМАДЯН ПЛЕКАЮТЬ ГОРОДИ.

2,800 едмонтонських мешканців плекають цього року городи на 2,700 порожніх парцеляціях, що є власністю міста. З того приблизно 800 є головами родин безробітних, а 2,000 це інші особи, що користають в безплатної землі на плекання городовини.

ТРАГІЧНІ ВІЙСЬКОВІ ВПРАВИ.

Підчас вправ словацкого саперського полку на р. Нітрі втопилося 11 жовнірів.

ХТОСЬ УКРАВ ХІДНИК.

Поліція містечка Ґрінсбей, Онт., пошукує злодія, що вкрав ні більше, ні менше, а 90 стіп цементованого хідника. Дотепер нам не відомо, чи злодія знайшли.

ЗГОРІВ У СТОДОЛІ.

В селі Середниці, ліського пов., згорів разом із стодолою та парою коней 18-літній І. Писарський. Пожежу, як здогадуються, спричинив Писарський, закурюючи папіроску.

СТРАШНА СМЕРТЬ ПРИ ВЖИТТІ ЛЕГКОПАДУ.

На очах родичів і сестри й тисячі людей, Джозеф Чедвік, 21-літний летун із Ст. Кетерін, Онт., згинув страшною смертю, коли робив перший свій зіскок із літака при помочі легкопаду. Він упав із 2,500 стіп висоти та розбився на місці. Комісія устійнила, що молодий летун застрашився або, втративши притомність, забув потягнути за шнурок, що розпускає легкопад на парасолю.

ПІДХМЕЛЕНА ЛЬОХА Й ПОРОСЯТА.

Фармер Пітер Гей у Вінгем, Онт., покпив собі з фармера Джеймса Ґвейлена, який вів оригінальну боротьбу з воронами, що нищили його засів кукурудзи. Він саме намочив зерно кукурудзи та виніс у город, щоб почастувати ворон. „Коли та язва наїсться того зерна, впється і приголомшиться, а я вийду з буком і їх на капусту побю", фільософував Ґвейлен. Але сталось інакше: коли ворони попились, злетілись на його обору та вчинили йому „революцію" — почали літати та дзюбати корови, коні, кури, та за самим Ґвейленом кинулися, що мусів ховатись. Справжня революція. Тоді Гей не мало насміявся зо свого сусіда.

Але зараз наступного дня Гей попробував свого „сайдеру", який показався загострий для нього, бо забагато мав у собі алькоголю. Він виніс цілу бочівку напитку на обору, з наміром його пізніше вилити. Занюхала сайдер льоха з осьмеро поросятами, які негайно бочівку вихлестали й попились. Коли Гей вийшов на обору корови доїти, то застав поросята, що лежали без памяти, а розбішена льоха кинулась за фармером. Той мусів утікати, і коров уже не доїв, бо льоха не допустила. Коли й та впала безсила, фармер пішов по ветеринара, а для Ґвейлена прийшла черга і собі посміятись.

КОЛЬОНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ ПІД ПОЛЬЩЕЮ

ЛЬВІВ. — Польська газета „Всхуд", ч. 141, пише про урядову польську парцеляційну акцію на українських землях, в тернопільському воєвідстві, таке:

„Урядова парцеляційна акція та творення нових осель у тернопільському воєвідстві розвивається успішно. Цього року урядова парцеляція ведеться систематично і має вже вироблену думку серед кольоністів, які радо шукають загосподарованих садиб на врожайній подільській землі, щоб їх купити. Урядова парцеляція дає осадникам 6—7 гектарові приділи, разом із мешкальним і господарським будинком, що їх можна відразу займати. В 1939 р., саме тепер, будують, уладжують та частинно віддають до вжитку такі паї (садиби) з урядової парцеляції: В борщівському повіті, в Олексинці над Серетом 12 паїв. У заліщицькому повіті, с. Городок, 27 паїв. У чортківському повіті, Яголниця, 56 паїв. У бережанському повіті, Кальне, 15 паїв. У перемишлянському повіті, Плетеничі, 15 паїв. У радехівському повіті, Сеньків і Станів, 27 паїв. Слід пригадати, що в 1938 році урядова парцеляція дала кольоністам 179 господарських паїв. Поселенці з 1938 і 1937 р., пише далі цей польський часопис, почуваються на тернопільській землі знаменито, загосподарились і працюють успішно. Всіх нових осель з урядової парцеляції повстало досі в тернопільському воєвідстві 15, що обєднують 429 господарств.

ЗАБОРОНИЛИ СВЯТО НА МАКІВЦІ.

ЛЬВІВ. — Тов. Охорони воєнних могил у Сколім повідомило громадянство, що староство в Стрию заборонило цього року Свято на Маківці, яке мало відбутися згідно з дотеперішньою традицією 6 серпня ц. р.

ЗА „УКРАЇНІЗУВАННЯ" МЕТРИК.

ЛЬВІВ. — Отця І. Федишина польський суд засудив на рік безоглядної вязниці за те, що вписав до метрики названще на „ський" так, як вони звучали, а не „скі". О. Федишин оборонявся тим, що він вписав назвища до метрикальної книги точнісенько так, як вони були вписані попередньо до книги вінчань. Польський суддя переглянув книгу вінчань і, хоч знайшов, що воно дійсно так, то проте засудив українського священика на рік безоглядної тюрми.

У СОВЕТСЬКІЙ УКРАЇНІ ПРОПАДАЄ ЗБІЖЖЯ.

МОСКВА. — „Правда" з 13 липня повідомляє з Миколаївщини: „Управи багатьох районів не обчислили того, що збіжжя швидко досягає. В районах, де жнива вже треба скінчити, їх не переведено й на половину. Комбайни тут зле приготовано і частина їх зіпсулась на самім початку жнив. У Складковськім районі все ще не закінчено направи тракторів. У Білозерськім районі багато комбайнів залишилось без обслуги. У Сланецькім районі лежить просто на землі 43,000 сотнарів збіжжя. Не знають, як його вивезти. До 5 м. м. вимолочено 198,000 тон збіжжя, а вивезено лише 54,000. У колхозі „Пролетарська Праця" на площі 270 гектарів лишилося скошене збіжжя, пішов дощ і воно перемішалося з болотом. Тому втрачено сотки сотнарів пшениці. В багатьох районах машини не мають іскрогасильників, ні знаряддя до гашення пожеж, води, ні навіть піску. Тому в багатьох колхозах пожежі понищили багато збіжжя" (Офінор).

ГЕМИЛТОН ФИШ БОЇТЬСЯ, ЩО ВІЙНА ВИБУХНЕ ОСЬ ОСЬ.

ОСЛЬО (Норвеґія). — Американський конґресмен Гемилтон Фиш, що тепер обїздив Европу і говорив в останніх днях з німецьким міністром Рібентропом, заявив, що він набрав такого переконання, що війна в Европі вибухне вже в найблизших днях.

ДЕРЖАВИ ОСІ ДАЮТЬ ОСТАННЮ ПЕРЕСТОРОГУ.

БЕРЛІН. — Німецькі ґазети грізно перестерігають, що коли західні демократії і Польща в найскоршому часі не зроблять уступок у справі Данціґу, то буде запізно ті уступки робити. Ґазети заперечують, що Німеччина й Італія звертались до папи римського з проханням посередничити. Заперечують також, що наради в Зальцбурґу успокоїли положення в Европі.

РИМ. — Італійські ґазети подають теж гострі перестороги на адресу Польщі, Англії і Франції й твердять, що положення дуже напружене. Одначе італійський уряд в противенстві до німецького, не робить нічого такого, що вказувало на приготування Італії до негайної війни.

АНГЛІЯ НЕ ПОДАЄТЬСЯ.

ЛОНДОН. — Хоч англійські урядові кола признають, що положення дуже напружене, вони зовсім не зраджують охоти йти до другого „Мінхену".

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

СУМНА ПРИГАДКА

Минулого понеділка ґазети принесли на першій сторінці цілу низку новинок одного роду.

У військовому таборі форту Накс, Кентокі, згинули шість жовнірів, що маніпулювали коло бомби, яка не вибухла і яку вони взяли за „сліпу". Хоча це не війна, то такі випадки трапляються в часі миру в кожній армії підчас вправ гострими набоями.

Інші новинки того самого роду відносяться вже до цивільного життя.

У Ріо де Женейро, столиці Бразилії, розбився американський великан-літак. 14 осіб згинули там на місці, в тому числі 6 американців.

Це моглоб видатися нормальним явищем для летництва, але летництва багато людей іще не вважає нормальним явищем життя. Зате дві інші події відносяться вже до сфер, які нині вважаються нормальними в житті просто кожної людини.

У Ню Йорку трапився нещасливий випадок на підземній залізниці, котра, як звісно, є нині в Ню Йорку правильним комунікаційним засобом для міміліонів жильців того великого міста. Було кількадесятеро покалічених людей.

У східній частині стейту Невади вилетів з тору поспішний поїзд залізниці. Понад двацятеро людей уже померли від випадку, а понад сотка інших вийшла з поважними покаліченнями. Ніщо й говорити, що й залізниця вже здавна вважається необхідним засобом переїзду з місця на місце.

Наука цих фактів ясна. Прочитати їх може кожна думаюча людина, яка лише захоче над ними застановитися. В нинішніх часах люди переносяться масово з місця на місце. Вживають до цього ріжних засобів: кораблів, поїздів, авт, літаків. Технічно ці засоби удосконалені. Вони справді перевозять багато людей щасливо й без випадку. Одначе на кожному з цих засобів комунікації, не зважаючи на просто чудесні технічні влаштування, діються правильно випадки, від яких калічиться багато людей, а немало й тратить життя. Це все є нині просто нормальне в тому розумінні, що нині вже кожна людина мусить часто вживати засобів комунікації, і нормальне в тому розумінні, що, не зважаючи на вічне удосконалювання цих засобів, нещасливі випадки таки трапляються.

Що значить кожний з цих випадків для самих жертв, видно. Не видно може, що кожний з них значить для родин цих жертв, для тих, котрі на покалічену або вбиту людину поклалися за свій хліб, за своє одіння, за свій увесь прожиток.

Та думаючі люди не стоять безрадно, коли таке діється. На нещасливі випадки, яким не можна запобігти найкращою увагою, люди придумали засіб, який принаймні захороняє перед утратами родини жертв. Цим засобом є асекурація.

Кожний з нещасливих випадків кличе до нас усіх: Кожному з нас може трапитися завтра те, що оттим трапилося вчора. Чи приготовились ми на такий випадок? Чи забезпечили ми своїх найближчих, заасекурувавши себе в певній запомоговій орґанізації?

ПІД ПОЛЬСЬКИМ ОБУХОМ

(Жмут вісток листом про справи, про які ґазети під Польщею писати не можуть).

Наслідки обсаджування Холмщини „новими" священиками.

Події на Холмщині 1937 і 1938 р. дали зовсім не ті плоди, яких дехто сподівався. Православне українське населення не зразила до рідної віри і мови несподівана втрата церков і священиків. Історичне життя, ведене Богом і природою, пішло далі своїм відвічним руслом: українці задишились українцями, православні православними. Навіть більше: ще більше загартувалися та привязалися до рідної церкви.

Одначе холмсько - варшавська єпархіяльна влада далеко й очевидно не „доглянула" настроїв і прямовань холмщан. І недавно прислала до томашівського повіту щось чотирьох священиків польської національности чи навпаки: поляків православного віроісповідання. Подбав за них вікарний єпископ Матеуш Семашко (нащадок стародавньої української православної та уніятської шляхти на Волині — Сімашків), нині — по національності поляк.

Та через незнання еп. Семашком і варшавською консисторією православного населення Волині вийшла несподівана неприємність: молоді священики приїхали в дуже певному себе настрої, забалакали до парохіян по польськи і чекали розкритих обіймів. Одначе холмщани відвернулися від них, до церкви перестали ходити і заявили, що вони хочуть своїх (українських) священиків.

Над цією несподіванкою дехто, як кажуть, задумався. Дехто згадав холмську приповідку: „Упарти русін". А дехто прийшов до думки: Чи не вернутися до старих священиків.

Та що з того вийде, Господь знає.

Клопіт із цвинтарями.

М. р. багато церков і парохій на Холмщині перестали існувати. Тепер є дуже мало парохій, до осередка яких (церкви) іноді два-три десятки кільометрів. Важко людям (особливо старим і хорим) зо сповідю, важко з хрещенням дітей, а найгірше з похороном небіжчиків.

Досі бло ще сяк-так. В кожній скасованій парохії залишився цвинтар і на цьому цвинтарі (зо священиком чи самі) ховали небіжчиків — не треба було везти тлінних останків десятки кільометрів. Сьогдні в Грубешівщині та в інших місцях ховати на залишених православних цвинтарях заборонено і небіжчиків треба везти аж на парохіяльні цвинтарі.

Відпуст на вигнанні.

14—15 липня це дні „храмових" свят чи відпустів бувшого Турковицького монастиря, його церкви та чудодійного образу Турковицької Божої Матери.

Від самого відродження Польщі аж до мин. року турковицький відпуст відбувався свобідно, хоч монастир перестав існувати, а будинки перейшли в чужі руки. І цього року в липні напливали до Туркович десятки тисяч людей, щоби помолитися перед чудотворним образом (копія, бо сам образ москалі вивезли в 1915 р. до Росії).

В 1938 р. перестала існувати добре відома всім церква. Одночасно копію чудодійного образу перенесли до Грубешова (разом із іншими церковними річами). Тамже, в Грубешові, відбулося перше річне шанування копії чудодійного образу.

Щодо самого образу, то він грецького стилю, дуже подібного до чудотворного обраїу Матери Божої в Ченстохові (який поляки вивезли з України).

Забороняють говорити по українськи!

При окружному суді в Тернополі є велика т. зв. ізоляційна вязниця для засуджених і слідчих, в якій більшість арештантів обох типів творять українці, між ними багато слідчих під замітом політичних проступків.

Вязничний реґулямін тепер дуже строгий, а всеж не відбирає вязневі українцеві права користуватися рідною мовою у його взаєминах ізріднею або обороною, особливо на терені, де обовязує мовний закон з 31. липня 1924 р. про мову урядування в судах, прокуратурі та нотаріяті.

В останніх часах вязнична управа в Тернополі заборонила всім вязням українцям при нагоді дозволених розмов ізріднею або обороною у присутності функціонаря вязничної управи говорити по українськи, а приказує виразно вести всю розмову виключно в польській мові. Цей вязничний функціонар, звичайно управи говорити по українськи, а приказує виразно вести всю розмову виключно в польською мовою. Цей вязничний функціонар, звичайно управитель вязниці, а частіше хтось із його зступників, перериває негайно розмову, як тільки зачує хочби одно слово українською мовою з уст вязня, його родини або оборонця.

Нема сумніву, що такий розпорядок видала собі сама управа тернопільської вязниці.

Арештування і ревізії серед галицьких українців.

Тепер польська влада переводить серед українців масові арештування і ревізії. У Львові нічю на 29. липня арештували приблизно 90 українців. М. і. арештували священиків: о. Гриньоха, о. Рудя і о. Годунька, службовика Української Преси Постолюка, директора Купецького Союзу Скопляка, Гнатевича, і ін. У Бобреччині арештували о. Королюка й о. Чанижа.

У Журавенщині у звязку з тим, що в Чертіжі вбив хтось солтиса Йосифа Слюзаря (москвофіла) слідча і мундурова поліція з Журавна та Ляхович Зарічних перевела ревізії в селах: Старе Село, Монастирець, Чертіж і Журавно. Арештували і відставили до вязниці в Стрию о. декана Григорія Музичку з Чертіжа, Івана Вовка з Чертіжа та Гриця Якимишина із Журавна.

Вбитому солтисові Слюзарові справили величавий похорон при участі жидачівського старости, віцестарости, представників волосного уряду з Журавна.

ЦАРИЦЯ В ШТАНАХ

В свойому листі до останнього російського царя Миколи II., його жінка, цариця Олександра, писала 4. вересня 1915 року: „Я ношу невидимі „штани"... Ти нарешті показуєш себе як цар, справжній самодержець, без якого Росія не може бути... Єдине спасіння є в твоїй твердости".

У своїх численних письмах до царя цариця підбадьорює свого чоловіка, кличе його, щоб виявив непохитну волю, дорікає йому за непослідовність, добрість і слабість. „Деколи", — писала цариця цареві 3. червня 1915 р. в часі світової війни, — добре слово відмикає замки. Але в цій добі, яку переживаємо, треба, щоб чули твій підвищений голос протесту і докору, коли не слухають твоїх наказів або відтягають їх виконання. Мусять навчитися перед тобою тремтіти... Ти маєш просто наказувати, щоб те і те було виконане, не питаючись, чи воно є можливе, чи ні... Наприклад, звели, щоб, як у Франції, ті або інші фабрики виробляли ґранати, набої... Там де воля, там знайдеться і спосіб виконання, і всі мають зрозуміти, що ти настоюєш на моментальнім виконанні свого бажання".

Така була „цариця в штанах". Вона писала цареві, що покаже свої „штани" тим підданим, які насмілювалися не слухати приказів володаря російської імперії. В нашій українській історії була пара правителів держави, що навіть у приказку попали: „Іван плахту, Настя булаву носить". Це сказно про недолугого гетьмана Івана Скорпадського та про його вельми енерґійну і завзяту жінку Настю, з роду Марковичів.

Цариця Олександра хотіла, щоб її муж був „Іваном Страшним, Петром Великим, Павлом І." — усе це царі, що визначалися волею і жорстокістю.

Але цар Микола II. не мав волі. Була це людина доброї лагідної вдачі. Він не хотів і не міг бути суворим. А доля поклала на його плечі самодержавну владу в величезній країні. З Миколи II. міг би бути в інших обставинах ідеальний конституційний монарх, типу анґлійських королів. На перешкоді цьому була головно його жінка, роджена принцеса Гессенська Аліса. Аліса (Олександра) занесла в родину останнього царя російського страшну, незлічиму хворобу — гемофілію. У хворого на гемофілію від найменшого удару тріскаються жили і починається кровотеча, яку дуже тяжко спинити. Гемофілія переноситься від жіночих членів роду на мужеських потомків. Доля, здавалося, щадила родину останнього царя. Старші діти цариці Олександри були дівчата. Вони були зовсім здорові. Найменшою дитиною був син — Олексій, наслідник трону. Можемо собі уявити страх і жах материнського серця, коли вона побачила, що дідична недуга Гессенського княжого роду відкрилась у царевича. Наука медицини була безсильна боротися проти цієї недуги. Деколи лікарі не могли спинити кровотечі. Цариця шукала чарівних лікарів, знахорів. Такий знахор знайшовся. Це був Григорій Распутін, сібірський селянин, пройдисвіт, але обдарований від природи великою силою суґестії. Цей чоловік умів „замовляти кров" у малого царевича. Доказав те, чого не могли учені лікарі, світила медицини. Коли при царськім дворі зявився Распутін, то всі надії на врятування сина цариця покладала на цього темного, але хитрого „Божого чоловіка". Распутін міг впливати на нещасну матір хворої дитини. Цариця вірила, що сам Бог післав царській родині „Приятеля" (з великої букви!) Распутіна. В цім вона переконала й царя, що теж безмежно любив свого сина і жінку. Так нещасливим ходом подій над волею млявого царя панувала цариця, а хвора душа цариці була під впливом „темної сили" — Распутіна.

В листуванні царя й цариці за світової війни цілком ясно, документально зазначений той лиховістний вплив Распутіна на царську родину. Ціж листи розбивають без останку всякі „масні" леґенди про вигадані інтимні відносини Распутіна й цариці. Для неї Распутін був святим „Божим чоловіком", а про його зовсім не святе життя з усякими аристократичними домами в Петербурзі вона знала, а як дещо й доходило до її ушей, то вона тому не хотіла вірити.

Велике листування царя й цариці виросло найбільше тоді, коли цар перебрав головне командування над арміями Росії. До початку вересня 1915 року командував російськими арміями великий князь Микола Миколаєвич, царів дядько. Князь Микола Миколаєвич був ворогом Распутіна, і це було причиною його звільнення з посади головного команданта. Распутін доносив цариці, що князь Микола Миколаєвич присвоїв собі забагато влади, і що він у Росії неначе „другий цар". Коли цар перебував у Могилеві, місті головної команди, — то цариця бомбардувала його листами і порадами „нашого приятеля" Распутіна: „Слухай нашого Приятеля, вір Йому, Він бере до серця інтереси наші і інтереси Росії, недаром Його нам послав Бог. Ми повинні тільки більше звертати уваги на те, що Він каже, бо Він не говорить на вітер. Важне є мати не тільки Його молитви, але **також Його поради**". Распутін порадив, щоб цар скинув з головної команди князя Миколу Миколаєвича. Від того часу вплив Распутіна поширився не тільки на внутрішню політику Росії, але також на військо.

„Темні сили панують над Росією", — говорилося в недоладному парляменті Росії — в Державній Думі. Державна Дума була вибирана головно панами - землевласниками та капіталістами, послів селянства й робітництва в Думі було дуже мало. Головою Державної Думи був наш „землячок" Володимир Родзянко, великий дідич із Запорожжя. Але й такій Думі не було до вподоби панування „темних сил" (Распутіна). Його поради душевно - хворій цариці та безвольному цареві виконувалися з сліпим послухом. Від Распутіна залежало, хто буде міністром, а хто ні. Охочі до міністерських посад ішли до Распутіна з подарунками, пиячили з ним і таким способом досягали високих посад. Распутін вмішувався в справи воєнного міністерства, наприклад в мобілізаційні пляни, щоб не були покликані до війська такі й такі річники, — і цариця вимагала від царя, щоб виконував бажання „Нашого Приятеля". Все, що скаже Распутін цариці, святе, і мусить бути зроблене так, як він хоче: „Мене, — писала цариця цареві 24. червня 1915 р., — переслідує бажання нашого Приятеля, і я знаю, що це булоб фатальне для нас і для нашої держави, колиб воно не було виконане. Він знає, що каже, коли так поважно говорить. Він був проти твоєї подорожі до Львова і Перемишля, а тепер бачимо, що подорож була передчасна". (Цар Микола II. їздив у квітні 1915 р. у Галичину, як у „Підяремну Русь", що була „визволена" рос. військом. Але незабаром російські армії мусіли відступати з Галичини. — Ред.). Распутін, — пише далі цариця, „був дуже проти війни, був проти скликання Думи і проти опублікування промов" (виголошених послами в Думі).

Таким великим впливом користався Распутін, що цариця не розуміла, як можна не виконувати його бажань. Приміром, 25. червня 1915 р. вона писала до царя:

„Ще є один міністер, котрого я нерадо бачу на його місці: Щеґловітов (міністер судівництва. — Ред.). Він не виконує твоїх наказів. Коли прийде до нього яканебудь просьба, про яку він думає, що походить від нашого Приятеля, то не задовольняє її. А недавно одно прохання, адресоване на тебе, знов розірвав".

Цар і цариця були дуже реліґійні. Але їхня реліґійність була дуже примітивна, що межувала з ідолопоклонством. Цариця мала у себе в кімнаті силу „чудотворних" образів. Була у неї також „ікона з дзвінком". Вона вірила, що ця ікона задзвонить, коли хто прийде до неї з недобрими намірами. Цариця вірила, що Бог дарує російському війську перемогу над Німеччиною та Австрією, якщо влаштувати молебні по цілій Росії. Цю думку їй подав Распутін, і вона писала цареві: Григорій „просить тебе дуже уклінно, щоб ти скоро звелів, щоб у той самий день по цілій державі були відправлені молебні з процесіями за перемогу. Бог скоріше почує, коли до Нього звертаються всі". Не бракувало в Росії молебнів і процесій, але не вистачало зброї. Недужа душа цариці цього не розуміла і сліпо йшла за Распутіновими порадами.

Цариця Олександра, хоч була вихована в Анґлії, ненавиділа парляменти, конституції, вибори, вільну пресу. В цьому настрої її піддержував Распутін. „Хитрий хлоп" розумів добре, що при демократичній владі йому в Росії не буде місця. За великої війни було ясно цареві, що його владі треба спертися на широкі маси суспільства, на людей, поважаних в народі. Так цар призначив воєнним міністром популярного ґенерала Поліванова, а на посаду міністра культів („обер-прокурор") відомого діяча Самаріна. Ці призначення були несподівані для цариці. Перша думка її була про те, як нові міністри поставляться до Распутіна. Про Поліванова цариця питалася в листі до царя:

„Чи не є він проти нашого Приятеля, — бо то приносить нещастя". Про Самаріна цар писав, що „треба шукати людину, якої імя є відоме в цілій країні і котра має загальну повагу. З такими людьми в уряді можна працювати"... Але цариця знала, що Самарін був ворогом Распутіна, і це була причина, що новий міністер мусів незабаром вийти з уряду. „Противники нашого Приятеля (Распутіна) — наші вороги" — ця думка постійно повторяється в царициних листах.

Цариця була переконана, що без неї на царя будуть впливати „злі люди", і він через них може позбутися влади і трону.

„Люди бояться мого впливу, Григорій (Распутін) це казав, бо знають, що я знаю сильну волю, швидко їх розберу, і стараюся, щоб ти був твердий. Колиб ти був тут, то яб всяким способом старалася тебе перконати, і думаю, що Бог би мені допоміг і що ти згадав би слова нашого Приятеля". Призначення Самаріна на уряд міністра стало фактом. Занепокоєна цариця пише цареві: „Заклинаю тебе, щоб ти при першій розмові з Самаріном говорив з ним ду-

З БОЇВ ЗА КАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ

(10)

Далі на дорозі впали поранені: Степан Сбадош, Іван Сірко, Михайло Заяць, Іван Боднар і Юрко Лиспух. Жандарми тепер напали з крісами на роззброєних академістів, які на приказ повідкидали зброю і полягали в рови, а іншіж з піднесеними руками залишились на дорозі, бо не встигли відскочити, й почали їх бити.

Підчас тої стрілянини вискочив з моторки штаб. кап. Плодек, якого академія знала і до якого звернулась пані Горбачевська з проханням, щоб застановив стрілянину до хлопців. А той, продовжуючи стрілянину дальше, аж по хвилині відізвався: „Що то вас напало озброювати хлопців і нищити моторовий віз, щоб ми не могли відступити". Пані Горбачевська заперечувала тому і тоді по хвилині жандарми перестали стріляти, збирали відкинену зброю, а деякі з них дальше накликували всіх повистрілювати, до чого і радив чех-урядник руху і кондуктор, причім дальше направляли кріси, а особливо скорострі́л, на цілу ґрупу.

На те жандарми зібрали всіх хлопців у рові, поставили в два ряди, казали обернутися до них плечима і заявили, що всіх розстріляють. Далі до тих рядів збирали всіх, які ще були розпорошені. Ставили в ряд і проф. Ганківського, якому один жандарм приложив до чола кріс. Хлопці пояснювали, що професор зброї не мав коло себе і йшов біля воза. Притім професор вдарив по цівці й кріс вистрілив. Жандарм відійшов. У ряд не ставили 13-літнього Василя Трухлого, а лиш на заборону мами Катерини Трухлої, яка сина не відпускала від себе, дали йому спокій, причім панію Трухлу питали, чому вина евакує разом з „баґанами". На просьбу пані Трухлої, щоби перевязати ранених, жандарми не позволили, насміхались і відгрожуючись, що так, чи сяк будуть усі застрілені, а раненим приказували держати руки вгору.

Коли пані Трухла звертала увагу, що то є всі майже діти, жандарми відповідали, що тут є війна. З тих тяжко поранених були ранені в живіт Заяць Михайло, а в груди Іван Боднар і Степан Сабадош. З поранених померли ще того дня Степан Сабадош, а знаходяться в лічниці Іван Сірко, Михайло Заяць, Іван Боднар, Іван Ґоґа, які залишились на окупованій території; та їх дальша доля невідома. Все це були учні державної торговельної академії.

Підчас стрілянини поранили жандарми в задню ногу коня при возі. Ученик Іван Товтин зміг утекти від цілої ґрупи і перебігав з крісом у руках городами, зза угла відстрілюючись. Коли три жандарми його спостерегли, почали за ним усі стріляти, а далі з другого боку надбігли десять жандармів та взяли його в перехресний вогонь. Хлопець зупинився. Тоді почали його жандарми бити і навіть бив його знайомий жандарм Скала із Знядцева.

Вкінці жандарми веліли хлопцям віднести ранених до моторки й усісти в другий ваґон цілій ґрупі учеників, які по дорозі самі перевязали ранених. Хлопців привезли жандарми до Великого Березного, де ранених приказали зложити в лічницю, а здорових відвели на нотарський уряд і там передали саме утвореній мадярській ґарді, на чолі якої був березнянський піднотар Догані. Лише завдяки йому хлопці поодинокими ґрупами могли втекти з Великого Березного і прилучитись назад до походу.

Підчас стрілянини в Мірчі жандарми і якийсь чех-цивіль обікрали хлопців, забираючи на очах хлопців фотоґрафічний апарат, капелюх і активку учнів. В Мірчі уставлених плечима до себе хлопців і приготованих до розстрілу жандарми остаточно не розстріляли, а відвезли до Великого Березного лиш тому, що ученик Іван Товтин пізнав жандарма Скалу і ще одного знайомого і тим вияснив, що академія таксамо втікає перед мадярами та не має жадної іншої цілі. Тоді жандарми поговорили між собою та рішили перевезти хлопців до Великого Березного, як то вже ми згадали. Коли ученики хотіли перевязувати ще на дорозі тяжко пораненого в ногу Ґоґу, з якого спливала кров калюжами, жандарми не дозволили. Між жандармами були віком і ранґою старші люди, а теж молоді хлопці.

Свідки: Лідія Горбачевська, родж. Коссова; Катерина Трухла, родж. Здорик-Здориченко; Ілько Газуда, Іван Петрашко, Іван Йовбак, Федір Габрин, Щрко Шелемба, Василь Гергель, Андрій Вереш, Мих. Гавриленко, Василь Трухлий, Мих. Германич, Федір Федір, Василь Івак, Юрко Іжовський, Мих. Симинець, Юрко Свалявчик, Олекса Мідянка, Павло Чабан, Павло Кришка, Василь Сидоряк, Іван Лендель, Василь Попович, Василь Прощак, Юрко Листух, Юрко Ігнатко, Іван Криса, Іван Мордованець, Іван Товтин.

Списав: **Остап Шинкаренко.**

(Дальше буде).

же рішуче; зроби так, мій любий, в інтересі Росії. Росія не буде благословенна, якщо її володар допустить, щоб був переслідуваний чоловік, післаний йому на поміч від Бога. Скажи йому строго, сильним і рішучим голосом, що ти забороняєш будьякі інтриґи проти нашого Приятеля або наклепи на нього і найменше перслідування, а то не будеш його держати в уряді... Всесильний Бог поможе, коли почує наші молитви і дасть тобі нарешті більше довіря у власну мудрість, щоб ти не слухав інших, але **нашого Приятеля і своєї душі"!**

Цим усе сказане. „Своя душа" в руках цариці, а воля цариці підвладна підшептам „темної сили" — Распутіна. Слабовольний цар, коли був далеко від своєї жінки і Распутіна, починав розуміти, яку жалюгідну ролю він грає під черевиком своєї жінки „в штанах" та під впливом брудного пройдисвіта Распутіна. Але він не мав сили визволитися від цього ярма.

Негідне положення царської родини бачили й інші члени царської родини — великі князі і княжни. Через Распутіна вони розсварилися з царем і царицею. В грудні 1916 р. люди з найближчої царської рідні вбили Распутіна. Свідки, що бачили царя в день, коли він дістав вістку про смерть Распутіна, пишуть, що Микола II. був надзвичайно спокійний і задоволений, мов з його плечей упав великий тягар. Але і після смерти „Приятеля" цариця вела свого мужа за вказівками Распутіна: цар має бути самодержавний, ніякого парляменту, розігнати Думу і т. д. Ця політика хворої цариці зробила із Державної Думи, найбільш прихильної до царя, орган революції. Прийшов березень 1917 р., і цар мусів зректися трону. Але і в день зречення писала цариця до царя: „Носи Його (Распутінів) хрест, хоч це й незручно, то хоч для мого спокою"...

В історії народів бувало нераз, що революцію викликали не тільки самі сили суспільства, але й нездібність тих, що стояли на чолі держави. Слабість і легкодушність привела англійського короля Карла I. Стюарта під катівську сокиру, легковажність і безладність французького Людвика XVI. була причиною його смерти під ножем д-ра Ґільотена. Російська революція і траґедія родинна останнього царя не робить винятку. Романови фатально котилися в безодню, а прискорила їхню загибіль саме „цариця в штанах", нещасна, хвора людина, яка рідко якої ночі могла спокійно спати і все мала „розширене серце".

П. І.

ДО БАТЕЧКА

Вам, батечку, рідний друже,
Так скажу,
Що сьогодня сон не йметься,
Хоч ляжу.

Чомусь, батьку, серце бється,
Мов в танку,
І не спиться навіть в нічку
Ось таку!

Краще вийдім, мій батечку,
У садок,
Розкажу щось, висловлюся
з гадок.

Нема, батьку, правди в світі
Ні за мак,
Щоб лях клятий паношився
Й шалів так.

Нема, батьку, у нас волі,
Лиш тюрми,
Знають про це вороженьки,
Знаєм й ми.

Скажіть, батьку, святу правду
Ось яку:
Каратись нам у неволі
До віку?

Ні, батечку рідненький мій,
Не втерплю,
Бо кров грає... Подайте кріс,
Я піду!

Піду, батьку, не „міритись",
Про це знай,
А Вкраїну боронити,
Цеж наш край!

Піду, батьку, бо вже кличе
Сурми зов.
Як рішиться наша доля,
Вернусь знов!

А не вернусь, мій батечку,
Не жаліть,
Бо краща смерість, як в неволі
Вічно жить!

Дубнянин.

Весняні настрої.

Поет: — Коли, дорогенька, завважила перший раз, що ти мене любиш?

Вона: — Це було в тому дні, коли я перший раз позлостилася, що тебе твої приятелі називають ідіотом...

• З ДНЯ •

ДО ПИТАННЯ "ЄДНОСТИ".

Д-р Дмитро Левицький, бувший голова УНДО, у львівськім „Ділі" з 27 липня ц. р. поміщує статтю під заголовком „Від великих проблем до конструктивної праці". В ній між іншим він говорить: „Престіж поодиноких партій захитаний у цілому світі, захитаний і в нас. Ми всі розуміємо, що у важних для народу хвилинах мусить увесь народ зединитись під одним авторитетним проводом. Жаль, що такий реґулятор не повстав".

А далі автор наводить всі ті суспільні лиха, що повстали з браку того „авторитетного проводу". Тих лих чимало.

ЧОМУ „НЕ ПОВСТАВ"?

Прочитавши цю, назагал добре написану статтю, читач досадно запитає: „Чомуж, до лиха, цей авторитетний провід таки не повстав, коли всі вони розуміли, що партійна гризня нині непотрібна?

Не повстав тому, що в краю і за границею, серед багатьох наших провідників іще далі гніздиться таке переконання, що провід — це особи, люди, їхні тіла, їхні особистості; а ідеї, переконання, напрямні це окраси. А воно є навпаки: дійсний провід це не особи, не тіла, тільки ідеї, пляни, напрямні. Люди, це додатки до проводу. Додатки, зрозуміло, дуже важні, бо без них не могли би проявитись у дійснім житті абстрактні ідеї й ціли, до яких дана нація, чи ґрупа прямує. Та всетаки додатки.

ПРОВІД І КОМПАС.

Чоловік може бути гарний, чемний, добре вдягнений, розумний, енерґійний. А навіть такий, що вміє хвилево поривати маси. Але справжнім провідником він не останеться так довго, доки в свою душу, в свій ум не вставить певну цілість ідей, напрямних і цілей, до котрих хоче завести маси.

Компас це не кругле пуделко, з рухомою голкою в середині. Тільки — це кругле пуделко, з рухомою голкою в середині, що **показує південь і північ.** Ця остання прикмета найголовніша. Коли голка не показує півдня і півночи, то це не компас, а пусте собі пуделко з голкою. Таксамо чоловік не є провідником, як довго не показує людям виразного напрямку і цілі, до котрих вони мають прямувати. Це тільки чоловік, але ще не провідник.

ПЕРЕДУМОВА.

Кожний, хто щиро береться заводити єдність у нашій суспільності, повинен за всяку ціну звертати увагу на ці речі. Коли хтось занедбує їх, а єдність зачинає від непідготованих контактів фізичних осіб, все розчарується і сумовито скаже: „Жаль, що такий моральний реґулятор не повстав". Він не повстане так довго, як довго ті наші провідники, що хочуть єднатись, не звертатимуть уваги на ідеї, на наші суспільні ціли і шляхи до тих цілей.

ІДЕОЛЬОҐІЧНЕ НЕХЛЮЙСТВО.

У тому відношенні багато ще серед нас ідеольоґічного нехлюйства. З найважнішою частиною справжнього проводу, себто з ідеями, поступають деякі люди розперезано, а опісля дивуються, що нічого з того не вийшло. Яка ріжниця, думають вони, що хтось є соціялістом, голосить клясову ворожнечу в нутрі народу, а солідарність з чужими клясами; називає націоналістичні почуття „звірячим інстинктом", а релігію „опієм для народу"! Його просять сідати разом за стіл у цілі творення „провідного авторитету" разом з католиком, чи православним, що з черги називають соціялістичний матеріялізм „опієм для народу".

Сідаючи разом до стола, не очистивши своєї совісти та не вирівнявши бодай з грубша своїх основних ріжниць у поглядах на справи, вони дають доказ, що вони лицеміри; або просто самі не знають, що таке „ідеалізм" чи „соціялізм" і орудують тими поняттями мов пустими фразами, обдурюючи себе й інших. А що в тих двох поняттях є велика ріжниця, показала війна в Еспанії. За ту „ріжницю" згинуло міліон еспанців!

ІДЕОЛЬОҐІЧНІ БІҐОСИ.

Таких ідеольоґічних біґосів у нас більше. В них деякі наші провідники хотілиб „зединити" атеїстів і клерикалів; націоналістів і соціялістів; комуністів і індивідуалістів; мілітаристів і пацифістів; угодовців і революціонерів; клясократів і демократів, і т. д. І то зединити, не нарушуючи ні трошки їхніх засадничих переконань.

Говорить д-р Левицький, що „престіж поодиноких партій, захитаний у цілому світі, захитаний і в нас". З цього треба витягнути висновок: хай ті партії зревідують свою дотеперішню політику, свої переконання, свої пляни, свою тактику, свою ідеольоґію. Престіж захитаний не тому, що може провідники партій на обличчі спаскудніли, тільки тому, що перегнили їхні ідеольоґії. Тим партіям треба свіжої, спільної, здорової ідеольоґії, яка їх усіх зєдналаб і привернулаб їх престіж; не старе перегниле порохно докупи складати, щоб у той спосіб створити „моральний авторитет". З десятьох, двацятьох чи сто гнилих колод не зробимо одного міцного дуба. Також не скріпимо міцного дуба тим, коли в додатку біля нього положимо кілька зогнилих колод.

ВОНИ БОЯТЬСЯ ІДЕОЛЬОҐІЧНОГО ЄДНАННЯ.

А проте наші партійницькі провідники, в краю і за границею, хоч утратили політичний авторитет, бояться ідеольоґічного відродження і зєдинення, а стараються механічним шляхом створити якийсь зліпок.

Про ідеольоґію вони й чути не хочуть. Заставте їх дискутувати про ідеольоґію, то вони зо злости почервоніють, мов раки. Бо в ідеольоґічній дискусії вийшлоб на верх, що хтось із них лицемірив: або соціяліст, коли говорив, що „релігія це опій для народу", або клерикал, коли казав, що це матеріялізм опій для народу; пацифіст, коли говорив, що рятунок наш у спокійній роботі, або мілітарист, що голосив кріваву розправу; клясократ, коли говорив, що влада належиться одній клясі, або демократ, коли говорив, що влада належиться найширшому загалові. Хтось із них мусів говорити неправду. Отож, щоб не признаватися до того, вони воліють сховати все це в кишеню й не говорити про ідеольоґію; а так лиш, сходитись і балакати собі про це і те.

Єдности нам потрібно так, як потрібно здоровля. Але самим нарікaнням на хоробу ми лиха не поборемо. До того треба братись основно, лікуватись, жити гіґієнічно; а понадусе винести з хати збанкротовані партійні ідеольоґії, які своїм трупячим задухом затроюють нам суспільне повітря.

На місце збанкротованих ідеольоґій треба приняти одну, свіжу, здорову, а справжня єдність буде довершена.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ДО ІНТЕРВЮ Д-РА ВАСИЛЯ ПАНЕЙКА.

В „Свободі" за 5-го серпня 1939 р. появилось інтервю д-ра Василя Панейка, бувшого редактора „Діла", члена уряду ЗУНР та члена Української Мирової Делеґації до Парижу, п. з. „Европейські прогнози". Маю враження, що великий загал українського громадянства в Америці чув про особу д-ра В. Панейка, вглядно про його політичні переконання зперед 20 років. Та ледви чи відомо пересічному українському читачеві за океаном про політичну еволюцію д-ра В. Панейка. Тому може незрозумілі будуть для нього нарікання д-ра В. Панейка на „невеселий досвід з українською публіцистикою зпід польського ярма". Конкретно, є це натяки на цю пресу, українську національну пресу, яка цілком слушно заняла неприхильне становище щодо ідей, які старався вщепити в нашу суспільність д-р В. Панейко, а які були, є й будуть рішучо ворожі цілому українському народові. Якіж вони?

Сам д-р В. Панейко згадує у вище наведеному інтервю, „що він грішний взявся розглядати в паризькому російському щоденнику **(Последніє Новості"** —моя прим. В.Д.) українсько-російське питання з метою довести потребу російсько-української угоди".

Саме в тому лежить цілий сук проблеми. Вся українська національна преса поставилася дуже неґативно, навіть ворожо до тої політичної еквілібристики, яку вже зачав д-р В. Панейко підчас самої конференції в Парижі, куди, разом з д-ром М. Лозинським і полк. Д. Вітовським, був пісданий репрезентувати Західньо-Українську Народню Републику.

Нині для нас, молодої ґенерації, що виростала саме тоді, коли творилась українська державність, є надзвичайно мило знаходити в архівах чи університетських бібліотеках якийсь документ, що вказує нам працю нашої дипльоматичної служби чи поодиноких місій і делеґацій. І як щиро нині булаб витала ціла українська еміґрація д-ра д-ра В. Панейка як того, що представляв ЗУНР на паризькій мировій конференції, колиб він був видержав на місці, колиб він не почав був, відрубно від цілої української делеґації (УНР і ЗУНР) вести переговори з делеґацією ґен. Денікіна... А про це знають усі члени української делеґації. Річ ясна, що це не пишуть ні І. Борщак *) ні француз Рене Мартель **), які у своїх працях чимало згадують д-ра В. Панейка з тих часів, 1919 року. Але українська суспільність знає також другу сторону медалі, і тому не диво, що поставилася до д-ра В. Панейка так, як на її місці зробилаб кожна інша нація, свідома того, куди прямують її завести подібні політики.

*) Ілля Борщак: „Україна на Мировій Конференції в Парижі" (1919—1923), у фран. мусячнику „Ле Монд Сляв" за березень, квітень, червень, липень, серпень, 1937.

**) Rene Martel: "La France et la Pologne", Realiteis de l'Est Europeen, Paris, 1931.

Д-р В. Панейко став на шлях отвертого русофільства. Вже зараз по війні він лянсує ідею „Злучених Держав Східньої Европи", розуміється під провідництвом Москви.

Чи це мала би бути Москва біла чи червона, мабуть це байдуже самому д-ру Панейкові, бо коли він в 1919 був гарячим сторонником білої Москви (Денікін), то вже 1926 р. він ширить ідею „радянської України" у Франції, співпрацюючи разом з такими відомими радянофілами як О. Севрюк, І. Борщак в „Українських Вістях", видав „Нову Україну" та співпрацював у прорадянській організації „СУГУФ" („Союз українських громадян у Франції" ***).

Коли показалося, що радянофільство крахує, д-р В. Панейко перекидається до відомих „Последніх Новостей", редаґованих П. Мілюковом, знаним російським „демократом", який нераз уже заявляв, що політика большевиків відносно України правильна.

Цього року д-р Панейко знову знаходить тепле місце на сторінках „Последніх Новостей", та разом з хором українцінажерів боронить ідею „федерації" України з Росією. Це все у звязку з тою метушнею, яку вчинили москалі у звязку з проблематичним походом Гітлера на схід. „Последніє Новості" та „Возрожденіє" аж кишали від статтей на українські теми таких авторів як П. Мілюков, А. Колішер та Н. П. Вакар, у яких то статтях висувається ідеї, захвалювані д-ром В. Панейком. (Наприклад, допис Н. П. Вакара про доклад Д. М. Одинця в Парижі на тему „Україна й Росія", друкований у „Последніх Новостях" з 6-го лютого 1939 р. в Парижі).

Але цю ідеду співпраці й угоди України з Москвою пропаґує д-р В. Панейко не тільки на сторінках російської українажерної преси, але й на сторінках французьких журналів.

Ось в одному паризькому місячнику †) в статті „Навколо українського питання" д-р В. Панейко виписує не тільки шкідливі для української справи речі, але фальшиво передає французам фактичний стан московсько-українських відносин та наставлення одних відносно других.

***) Гляди стаття: „Украинци и Ґерманія", Н. Вакар, „Последніє Новості", 21. II., 1939 р. Париж.

†) Basile Paneyko: "Autour du probleme Ukrainien, "L'Esprit International," Janvier, 1939, Paris.

Цілу увагу, згідно з д-ром В. Панейком, українці звертають проти польського наїзника а справа московсько-українських відносин це цілком легка, другорядна річ! Отже, відповідно до д-ра В. Панейка, „ні російська суспільність, ні російський уряд не виявляли спеціяльної, майже жадної ворожости до українців в XIX. ст." Шевченко, згідно з д-ром В. Панейко, був засланий не за те, що боровся проти московської культури й держави, але тому, що „боровся проти особи царя". (Між іншим, цей арґумент уживають залюбки москалі, навіть наводять випадок Пушкіна, який, мовляв, також терпів як Шевченко...). На доказ, які то москалі були добрі, наводить знову д-р Панейко випадок з Кироло-Мефодіївськими братчиками 1847 р., „яких москалі не постріляли, ані не вивішали, хоч це робили з польськими та московськими революціонерами"...

Про теперішне положення країни під СССР д-р В. Панейко не говорить, всі ці заходи, що їх підприимає Москва відносно навіть „українських" комуністів, ліквідація автономности, і т. д. все це майже не існує для д-ра Панейка Зате просвічує йому ідея совєтського „коммонвелту" Commonwealth (так!!), в якому Україна прямо розпливаласяб у добрі та достатках! (Щось подібно, як це тепер у „совєтській вітчині"!).

Страшучи французів перед небезпекою розвалу „словянського сходу", д-р Панейко так пише про Україну й Москву: „Що стоїть на перешкоді нашому зближенні? Ото молодий, вузький і агресивний, без більшого політичного значіння, націоналізм з української сторони, безплідна впертість у відказуванні української національности з московської сторони. Оце факти, що розбивають єдинство східнього словянства"...

Значить, колиб не було „вузького й агресивного українського націоналізму" (а до таких висновків приходить москаль НП. Вакар в „Последніх Новостях" з дня 6-го лютого 1939 р.), а колиб українством кермували прим. соціялрадикали, в роді М. Шаповалів чи Н. Григорієвих, то очевидна річ, московсько-українська угода була питанням короткого часу. Чому? Бо, як пише дальше д-р В. Панейко в „ЛьЕспрі Інтернаціональ": „що розважаючи обєктивно, відносини українсько-московські не мають великих розбіжностей, а навпаки, багато спільних інтересів першорядного значіння, що повинні примусити прийти до порозуміння не тільки з точки бачення добросусідства, але також під оглядом близького союзу"...

Коли нині хтось пише про українсько-московську спілку, коли нині хтось усправедливлює москоськовську владу за арешт і депортацію Шевченка, то годі, річ ясна, сподіватися, що українська суспільність не зареаґує так, як це зробила у випадку д-ра В. Панейка, а саме, за його словами, поставила його „серед ворогів українського народу".

Ще одна річ. У своїм інтервю д-р В. Пайнеко сказав між іншим таке, що „я в уступках росіянам іду менше далеко ніж ішов, напр., Дмовський"...

Невелика це потіха українцям, що д-р В. Панейко каже, що він більш не уступчивий як був відомий польський діяч, українажер Роман Дмовський.

Але й це не є згідне з правдою. Р. Дмовський не оправдував москалів за це, що вони вивезли А. Міцкевича в Росію, не пояснював переслідування польської мови і шкіл провиною поляків за „образу особи царя", як це робить д-р Панейко у випадку Шевченка в „Ль'Еспрі Інтернаціональ"! Дмовський, хоч був сторонником поєднання з Росією, проте був інтеґральним поляком. Д-р В. Панейко думає може про попередників Дмовського, Друцьких-Любецьких чи Чарторисьских, які йшли на руку Олександрам та Миколам. Але за це поляки записали їх до книги національних зрадників. Д-р Панейко став на шлях капітуляції перед ворогом, спеціяльно перед Москвою. Цього промаху не можна виправдати. Це є національний гріх з якого не можна виправдатись, а який треба відпокутувати.

М-р Володимир Душник.

ЗАХОДОМ ВІД. 124 УКР. НАР. СОЮЗУ В ОРМРОД, ПА.

відбудуться

В ЧЕТВЕР, 17. СЕРПНЯ 1939 Р., В ГОД. 6. ВЕЧОРОМ

НАДЗВИЧАЙНІ ОРҐ. СОЮЗОВІ ЗБОРИ

ЯК ЗВИЧАЙНО В ПАРОХІЯЛЬНІЙ ГАЛІ В ORMROD, PA.

на котрі повинні явитись обовязково всі члени, а ті, що мають грамоти в клясі Т, або що відійшли на продовження, мають мати грамоти з собою. Орґан. **Василь Загаевич** буде приявний і фактами докаже, що для нас українців нема кращої орґанізації понад У. Н. Союз.

Олександер Балла, секр.

СМЕРТНА ПАСТКА.

Вози поспішного поїзду, що розбився в долині ріки Гомболд коло міста Карлин, у стейті Невада. 22 особи згинули на місці, а з сотки ранених кількоро померло пізніше. Поліція шукає виновників, котрі, як каже поліція, попсули рейки залізниці й зробили з залізничої дороги смертну пастку.

ПЕРЕД ЗАГРОЗОЮ ВИНАСЕЛЕННЯ

Живо редаговане яворівське „Українське Слово" містить у ч. 6, за червень 1939. р. на більше, як важливу, бо просто життєву тему: множимося, чи вимираємо? — обширну статтю п. з. „Чи грозить нам винаселення — депопуляція?" Читаємо там м. ін. ось які цікаві й вельми влучні міркування:

„Останніми часами також польські часописи подають статистичні дані, що виказують застій, чи радше слабий приріст населення; вказується там, що справа з греко-католиками. представляється трохи краще. Чи в дійсності є краще з греко-католиками й православними тут у Польщі — не знаємо; думаємо, що принайменше однаково.

„Звернім увагу ще на одну річ: можливо, що в Польщі наша популяційна справа не представляється лихо в відношенні до селянської маси, як підстави населення, та з інтелігенцією, з нащою провідною верствою, є гірше.

„Носієм нашої провідної верстви перед війною були в першій мірі священичі родини, далі учительство й вільні фахи: адвокати, лікарі, інженіри і т. п. Тих вільних фахів ніколи не було в нас забагато, нема і тепер, а ще до того з ріжних причин зубожіли. З установленням целібату майже в усіх 3 дієцезіях зменшився значно приріст інтелігенції. Подібно й учительство не має заступних кадр. Отже лишається наше приватне службовництво — кооперативне, рідношкільне, дрібні купці, промисловці. Найчисленніше — кооперативне.

„І бачимо, що та наша інтелігенція має мало, або майже не має дітей; кооператори — неженаті, професори — бездітні, приватні службовички — незамужні... Не сміє так бути!... Коли нині держави, як Німеччина, Італія і Франція дають нагороди чи підвишки, платні за кожну дитину, то ми нагороди не можемо дати, але даймо моральну й матеріяльну піддержку родині.

„В травні припадало свято матери. У нас його чомусь не було, а там, де такі свята відбуваються, виходять вони мляво, вимушено і без належної пошани. А інші, ще й до того державні народи величаво цей день святкують. Пошануймо матір! Привернім почесне становище українській родині-сімі, даймо їй право існування, огорнім опікою матір і дитину!

„Тоді не будуть нас переслідувати гадки про невідрадне наше майбутнє положення, про можливий брак інтелігенції і провідників, які мають прийти на нашу зміну".

Міркування, що над ними найвища пора призадуматися всьому українському загалові.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ДІТРОЙТ, МІШ. Місячні збори Бр. св. О. Николая, від. 175., відбудуться в неділю, 20. серпня, в годині 1. пополудні, в У. Н. Домі, 4655 Мартін Еве. Проситься членів і члениць прийти на збори і вирівняти свої вкладки. Так само маємо інші важні справи. — В. Братусь, предс.; В. Білінський, кас.; В. Бартош, секр.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. Місячні збори Тов. Укр. Січ, від. 170., відбудуться в неділю, 20. серпня, в годині 6. ввечір, в У. Н. Домі, 181-183 Флит ул. На ці збори повинен прийти кожний член і відділовий уряд, бо будуть важні справи до полагодження, а довгуючі члени повинні свій довг вирівняти до відділу, бо в противнім разі будуть суспендовані. Рівнож припоминаю, щоби члени хоч за свої діти платили точніше вкладки до У. Н. Союзу. — Т. Наконечний, фін. секр., 16 Sanford Pl., Jersey City, N. J.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

НОВІ РОЗКОПИ В ІНДІЇ.

Визначний англійський археольог сер Леонард Уллі вернувся недавно з Індії і передав урядові звіт про свою наукову подорож. Його завданням було вказати на ті місця, де можна вести розкопи старовини. До Індії давно не виїжджали археольоги, а остання подорож відкрила тільки сліди давньої цивілізації в Могенго-Даро і в Гарапа. В Гарапа твердили сліди скитсько-партянської цивілізації, а в місці Асока знайшли чимало даних про давню буддійську добу. Ще досі не прослідженна доба на просторі 2000 років. Учені не знають, які народи якої цивілізації панували на даних просторах. Мета дослідів сера Леонарда була в тому, щоб звязати дві епохи між давньою цивілізацією Інда і буддійським періодом. Учений пропонує англійському урядові дати дозвіл ученим ріжних інших національностей, робити розкопи під контролею Англії.

КЕРМАНИЧІ МОЛОДИХ ДЕМОКРАТИЧНИХ КЛЮБІВ.

Старий уряд організації молодечих демократичних клюбів гратулює новому урядові, вибраному на конвенції в Питсбургу. Зліва направо: Гомер Мет Адамс, новий президент; Верда Барнес, віцепрезидентка; Осі Гіді й Т. Менер, „стара" віцепрезидентка й „старий" президент.

М. Остен-Закен.

ФЕЙЛЕТОН, ЩО НІКОЛИ НЕ БУВ НАПИСАНИЙ

Це невимовне почуття бачити себе видрукованим! Це просто дає таку певну поставу.

Від недовгого часу це мені вдалось і я був блаженно щасливий. Та очевидно, ступивши раз на одну дорогу, я рішив піти нею дальше. Я справді вже довго не працював над малими статтями, а вони завжди подобались начальному редакторові. Та я хотів піти вперед у тексті. Найближча моя ціль це був фейлетон. Написати таку історію, де кожне речення, кожне слово мусіло бути „на місці", і де... ну, одним словом, що тут говорити: я теоретично знав дуже добре, який має бути фейлетон.

Я довго думав над темою, але мені ніщо не приходило, дослівно ніщо! Найкраще це могла бути якась дрібна пригода із щоденного життя, щось, що кожен може пережити або кожний уже пережив. Так мені радили. Але мені ніщо не приходило!

Минув тиждень — і я був справді лютий. Стосоткрот! Чогож це в обсязі мого життя все було таке сіре й звичайне! Не було нічого, що моглоб хоч трохи мати посмак сензації.

Десятого дня мого напруженого, а проте безуспішного думання зродилась коротка історія — нагло, — дуже скоро, — та цілком інакше, ніж вона повинна була бути.

Після бюрової праці я пішов у малу кавярню, ввесь час полюючи за темою. При другому столику сиділа пара. Він: молодий, білявий, непомітний. Вона: теж молода, теж білява, але — не знаю, ні, таки цілком помітна. Вони вели гарячу балачку. Що вони говорили, я не міг чути, але як це мені зразу було ясно, — я знайшов урешті тему для фейлетону!

Це був спір — видно було зразу з виразу обличчя, зо здвигання плечима в дівчини, з завзятого перекидування ложечкою в юнака. Я все занотував у моїх думках.

Опісля настала зупинка. Обоє вмовкли. Він закурив папіроску. Вона видобула пудерничку. Я вже мав у голові готову історію: коротке знайомство, приязнь, спільний кінець тижня, кохання, перші непорозуміння, суперечка в малій цукорні, „виговір", — у заголовку може „Прощання", а може „Юне щастя" — це залежало від того, як скінчиться „виговір".

Тепер вона вхопила свою торбинку, видобула звідтіля малий предмет і кинула його юнакові — я з напругою кидав погляд зизом, я мусів бачити, що це було! Ну так — звичайно, перстень! Справжній перстень! Молодий чоловік розсердився і я почув навіть, що він сказав:

— Ще цього бракувало! Тепер віддаєш перстінь, як тепер він ні до чого!

— Тепер він ні до чого! — це він сказав — це він справді сказав і перстінь вона йому кинула.

Тепер уже я мав також закінчення. Отже таки „Прощання".

Дійсно вона трохи попхинькала, витягнула знову з торбинки пудерничку, рвучко підвелася і вибігла з кавярні.

Молодий чоловік лишився, курив і бавився перстенем.

Радіючи, що маю вдалий фейлетон, я забув про почуття такту, і присівся до столика молодого чоловіка.

Треба мати щастя. По кількох хвилинах він заговорив до мене, — він почав перший. Надля вступу вилаявся на тему непевности жінок взагалі і зокрема. А опісля це прийшло:

— Таж вона присягала, — сказав він, — присягала, що полагодить усе, що з перстенем. А тепер ніщо з того. І я сиджу тут і знаходжуся більш як у жахливому положенні.

Я не розумів нічого — наче у складній фільмі.

Юнак глянув на мене ще раз.

— Ну так, моя сестра повинна була — —

— Ваша сестра???

Його сестра... Мій фейлетон захитався в своїх основах!

— Так, вона саме — говорив він далі — впевняла тупо й уперто, що їй удасться заставити перстінь! Я на це сліпо поклався. А тепер показалося, що це жовта бляха, за яку ніхто ніщо не хоче дати! А я тут сиджу й не маю чим заплатити за каву...

Я вже далі не слухав. Я не чув легкого відклику до услужної допомоги моєї калитки. А може я не хотів чути. Мій фейлетон, мій чудесний фейлетон скінчився, заки ще побачив денне світло. Я підвівся втомлений і вийшов.

Чого це сьогодні молоді люди такі надто тверезі й непоетичні?!

Пер. К.

Трапила коса на камінь.

— Ти, Ганнуська, повинна віддатися за століяря...

— Ов, а це чому?

— Шоб тобі трохи язик згиблював!...

— А ти, Васильку, повинен оженитися з донькою боднаря,

— Ніби чому?

— А щоб тобі тесть вставив пяту клепку...

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ

(56)

За Вудом поспішно подався і Вальтор, щоб урятувати утікаючого перед диким слоном старшину. Та оба вони запізнились. Дикий слон скоро здогонив утікаючого, і наперед кінцем труби звалив його з ніг. А опісля обвинув його трубою, підняв догори і три рази гепнув об землю. Накінець наступив ногами.

В той спосіб слон змішав тіло старшини цілком з землею. В тім моменті підїхали на своїх слонах Вуд і Вальтор. Вуд поспішав на поміч з очайдушности. Знайшовшися в поблизу дикого слона, він думав, що слон зробить тепер з ним те, що зробив зо старшиною. Та Вальтор його вирятував.

Вальтор знав, що робить. Він знаменито вмів обходитися з дикими слонами. Він на своїм тренованім слоні підїхав до дикого звіра і почав висвівувати пісеньки, перемішані з дивним свистом. Дикий слон від тих звуків відразу змінився і успокоївся. Видно було, що той спів справляє йому приємність.

Далі Вальтор рушив зо своїм слоном до нього, а слон Вуда, побачивши це, собі поспішно удався до дикого слона. Ось так оба освоєні слони взяли в середину дикого і почали провадити його в напрямку спеціяльної загороди. Вальтор далі посвистував, а навіть деколи поклепував дикого слона по карку.

Шотляндці — музики.

Чи ви граєте на двох інструментах? — питає один шотляндець другого?

— Чому питаєте?

— Бо я граю на двох, а якби ще й ви грали на двох, то ми могли би створити квартет.